

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

استان هرمزگان، شهر بندرعباس، مدرسه علمیه تخصصی الزهراء (ع)

عنوان

دیدگاه متفکرین اهل سنت پیرامون عملکرد بنی امیه با تاکید بر مسئله عاشورا و امام حسین (ع)

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر احمد رضا باوقار زعمی

نگارنده

نجمه روان تاب

سال تدوین

۱۴۰۲

الله أكبر

تحمیدیه

«اللَّهُمَّ أَنْتَ مُتَعَالَى الْمَكَانِ، عَظِيمُ الْجَبَرُوتِ، شَدِيدُ الْمُحَالِ، غَنِيٌّ عَنِ الْخَلَائِقِ، عَرِضُ الْكِبَرِيَاءِ، قَادِرٌ عَلَى مَا يَشَاءُ، قَرِيبُ الرَّحْمَةِ، صَادِقُ الْوَعْدِ، سَابِغُ النِّعَمَةِ، حَسَنُ الْبَلَاءِ، قَرِيبٌ إِذَا دُعِيَ، مُحِيطٌ بِمَا خُلِقَتْ، قَابِلُ التَّوْبَةِ لِمَنْ تَابَ إِلَيْكَ، قَادِرٌ عَلَى مَا أَرَدْتَ وَ مَدْرِكٌ مَا طَلَبْتَ وَ شَكُورٌ إِذَا شُكِرْتَ، وَ ذَاكِرٌ إِذَا ذُكِرْتَ، ادْعُوكَ مُحْتَاجًا، وَ ارْغَبُ إِلَيْكَ فَقِيرًا، وَ افْزَعْ إِلَيْكَ خَائِفًا، وَ أَبْكِي إِلَيْكَ مَكْرُوبًا، وَ اسْتَعِينْ بِكَ ضَعِيفًا وَ اتَّوَكَّلْ عَلَيْكَ كَافِيًا، احْكَمْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَ قَوْمِنَا، فَانْهَمْ غَرُونَا وَ خَذَلُونَا وَ غَدَرُوا بِنَا وَ قَتَلُونَا وَ نَحْنُ عِترَةُ نَبِيِّكَ وَ وُلْدُ حَبِيبِكَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، الَّذِي اصْطَفَيْتَهُ بِالرِّسَالَةِ وَ اتَّخَذْتَهُ عَلَى وَحْيِكَ، فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا فَرَجًا وَ مَخْرَجًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛ ای خدای بلند مقام، با جلال و جبروت، محکم تدبیر، بی نیاز از خلق، که ملک کبریایی او پهناور و قدرتت به هر چیز شامل و رحمتت به همه نزدیک، وعده ات صدق و حقیقت نعمت فراوان، امتحانت نیکو، هر کس تو را بخواند به او نزدیک خواهی بود و هر که به درگاهت توبه کند می پذیری، هر چه بخواهی توانی کرد هر چه طلبی بیابی به شکرگزاران پاداش می دهی و هر که به یاد تو باشد از او یاد می کنی. من ای خدا با فقر و احتیاج تو را می خوانم و از بی نوایی به درگاهت با شوق می آیم و با خوف و هراس به درگاهت می نالم و از رنج و آلام عالم می گریم و از تو بر ضعف و ناتوانیم مدد می طلبم و برای کفایت امورم بر تو توکل می کنم، پس خدایا تو میان ما و قوم ما به حق حکم فرما که این قوم ما را مغرور ساخته و با ما خدعه کردند و ما را ترک گفته و یاری نکردند و به مکر و فریب ما را شهید کردند، در صورتی که ما عترت پیغمبر تو بودیم و فرزندان حبیب تو محمد بن عبد الله که تو او را به رسالت برگزیدی و بر وحی خود امین قرار دادی. ای خدا پس در امور ما گشایش و آسایش عطا فرما به حق رحمت بی پایانت ای مهربانترین مهربانان عالم».^۱

۱. محمد محمدی ری شهری، دانشنامه عقاید اسلامی - دعای امام حسین (علیه السلام) در روز عاشورا، ج ۵، چاپ دوم، قم: دارالحديث، ۱۳۸۶، ص ۴۰۴.

تقدیم به

تقدیم به ساحت مقدس امام حسین (علیه السلام) و حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

تقدیر و تشکر

خدا را سپاس و شکرگزارم که در تدوین این تحقیق یاری‌ام کرد. از استاد معظم و فرهیخته حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر باوقار زعیمی به پاس زحمات ایشان در راهنمایی و راهبری پایان نامه، کمال تشکر و قدردانی دارم و همچنین از استاد گرانقدر سرکار خانم جعفری مدیر محترم مدرسه علمیه تخصصی فاطمه معصومه (علیها السلام) نیز تشکر ویژه دارم. شاگردی محضر اساتید گرامی از بزرگترین افتخارات زندگی علمی‌ام می‌باشد. توفیقات روز افزون ایشان را توأم با صحت و سعادت خواستارم. از زحمات و پیگیری های سرکار خانم صمدی معاون محترم پژوهش این مدرسه نیز سپاسگزارم.

۲۱۰. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، الإرشاد فی معرفة حجج الله على العباد، ج ۱ و ۲، چاپ اول، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ق.
۲۱۱. _____، الجمل، قم: المؤتمر العالمی للشیخ المفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.
۲۱۲. طبرسی، ابو منصور، الاحتجاج، ترجمه بهزاد جعفری، ج ۲، چاپ اول، تهران: اسلامیه، ۱۳۸۱ ش.
۲۱۳. الطبسی، نجم الدین، صوم عاشوراء بین السنه النبویه والبدعه الأمویه، ج ۱، چاپ اول، قم: منشورات العهد، ۱۴۲۲.
۲۱۴. طریحی، فخرالدین بن محمد، مجمع البحرین، ج ۲، چاپ سوم، تهران: مرتضوی، ۱۳۷۵ش.
۲۱۵. العسقلانی، احمد بن علی بن حجر، الإصابه فی تمييز الصحابه، تحقیق: عادل احمد عبدالموجود و علی محمد معوض، ج ۲، ج ۶، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵/۱۹۹۵.
۲۱۶. العسقلانی الشافعی، أحمد بن علی بن حجر أبو الفضل، فتح الباری شرح صحیح البخاری، ج ۱۳، بیروت: دارالمعرفه، ۱۳۷۹.
۲۱۷. عطاردی، عزیزالله، مسند الإمام الشهيد أبی عبدالله الحسین بن علی (علیه السلام)، بی جا: عطارد، بی تا.
۲۱۸. العکری أبو الفلاح الحنبلی، عبدالحی بن أحمد بن محمد ابن العماد، شذرات الذهب فی أخبار من ذهب، ج ۱، بیروت: دار ابن کثیر، ۱۴۰۶ق.
۲۱۹. فیروزآبادی، مرتضی، فضائل الخمسه من الصحاح الستة، ج ۱، چاپ دوم، تهران: اسلامیه، ۱۳۹۲ق.
۲۲۰. فیض کاشانی، محمد بن مرتضی، نوادر الأخبار فی ما يتعلق بأصول الدین، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۱ ش.
۲۲۱. فیض کاشانی، ملا محسن، نوادر الأخبار فی ما يتعلق بأصول الدین، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۱.
۲۲۲. القاری، علی بن۔ سلطان محمد أبو الحسن نورالدین الملا الهروی، مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح، ج ۶، بیروت، لبنان: دارالفکر، ۱۴۲۲هـ - ۲۰۰۲م.

٢٢٣. القرشي التيمي البكري، أحمد بن عبد الوهاب بن محمد بن عبد الدائم، شهاب الدين النويري، نهاية الأرب في فنون الأدب، ج ٢٠، القاهرة: دار الكتب والوثائق القومية، ١٤٢٣.
٢٢٤. القرشي، باقر شريف، حياة الإمام الحسن بن علي (عليه السلام) دراسة و تحليل، بي جا: دارالبلاغه، بي تا.
٢٢٥. القرشي، باقر شريف، حياة الإمام الحسين (عليه السلام)، ج ٢، النجف الاشرف: المطبعة الاداب، ١٣٩٥-١٩٧٥م.
٢٢٦. قزويني رازی، عبد الجليل، نقض معروف به بعض مثالب النواصب في نقض بعض فضائح الروافض، تهران: انجمن آثار ملي، ١٣٥٨ ش.
٢٢٧. القشيري النيسابوري، مسلم بن الحجاج أبو الحسن، المسند الصحيح المختصر بنقل العدل عن العدل إلى رسول الله (ﷺ)، محقق: محمد فؤاد عبد الباقي، ج ١، بيروت: دار إحياء التراث العربي، بي تا.
٢٢٨. قوام شيرازي- صدر المتألهين، صدر الدين محمد بن ابراهيم، شرح أصول الكافي لصدر المتألهين، ج ١، چاپ اول، تهران: موسسه مطالعات و تحقيقات فرهنگي، ١٣٦٦ ش.
٢٢٩. كامل عمر، عمرو، حصان طرواده الغارة الفكرية على الديار السنية، ج ١، بي جا: دار القمري، ١٤٣٥-٢٠١٤.
٢٣٠. كثيرى، محمد، السلفية بين أهل السنة و الإمامية، بيروت: الغدير، چاپ اول، ١٤١٨ ق.
٢٣١. كشي، محمد بن عمر، رجال الكشي- اختيار معرفة الرجال- مع تعليقات مير داماد الأسترآبادي، ج ٢، قم: مؤسسه آل البيت (عليه السلام)، ١٣٦٣ ش.
٢٣٢. الكوراني العاملي، علي، سيره أمير المؤمنين (عليه السلام)، قم: دارالنشر المعروف، ١٤٣٨ ق.
٢٣٣. گنجی شافعی، محمد بن یوسف، کفایة الطالب فی علی بن ابی طالب ع، چاپ دوم، تهران: دار احیاء تراث أهل البيت، ١٤٠٤ ق.
٢٣٤. مازندرانی، محمد بن علی ابن شهر آشوب، مناقب آل أبی طالب علیهم السلام- لابن شهر آشوب، ج ٤، چاپ اول، قم: علامه، ١٣٧٩ ق.

٢٣٥. محمدى گيلانى، محمد، **تكملة شوارق الألهام**، چاپ اول، قم: مكتب الأعلام الإسلامى، ١٤٢١ق.
٢٣٦. محمدى، عبدالله و محمد حسين رحيميان، **الحقائق من الصواعق**، چاپ اول، قم: ناشر دليل ما، ١٤٢٤ق.
٢٣٧. مرعشى، نور الله، **إحقاق الحق و إزهاق الباطل**، ج ٢٨، چاپ اول، قم: مكتبة آية الله المرعشى النجفى، ١٤٠٩ق.
٢٣٨. مسعودى، ابو الحسن، ترجمه إثبات الوصية للإمام على بن ابى طالب (عليه السلام)، ترجمه محمد جواد نجفى، چاپ دوم، تهران: اسلاميه، ١٣٦٢ ش.
٢٣٩. المسعودى، أبو الحسن على بن الحسين بن على، **مروج الذهب و معادن الجواهر**، تحقيق: اسعد داغر، ج ٢، ٣، ٤، قم: دار الهجرة، چاپ دوم، ١٤٠٩.
٢٤٠. مفيد، محمد بن محمد بن نعمان، **الإرشاد للمفيد**، ترجمه ساعدى، چاپ اول، تهران، ١٣٨٠ ش.
٢٤١. المقدسى، مطهر بن طاهر، **البدء و التاريخ**، بور سعيد، ج ٥، بى جا: مكتبة الثقافة الدينية، بى تا.
٢٤٢. المقرئى، تقى الدين أحمد بن على، **إمتاع الأسماع بما للنبي من الأحوال و الأموال و الحفدة و المتاع**، تحقيق: محمد عبد الحميد النميسى، جلد ٥، بيروت: دار الكتب العلمية، ١٩٩٩/١٤٢٠.
٢٤٣. المناوى القاهرى ، زين الدين محمد المدعو بعبد الرؤوف بن تاج العارفين بن على بن زين العابدين الحدادى، **فيض القدير شرح الجامع الصغير**، ج ٦، مصر: المكتبة التجارية الكبرى، ١٣٥٦.
٢٤٤. الموصلى الأزدي، أبو الفتح محمد بن الحسين بن أحمد بن عبدالله بن بريدة، **الكنى لمن لا يعرف له اسم من أصحاب النبي (ﷺ)**، المحقق: أبو عبد الرحمن إقبال أحمد بن محمد إسحاق بسكوبرى، ج ١، هند: الدار السلفية، ١٤١٠هـ.
٢٤٥. النمرى القرطبى، أبو عمر يوسف بن عبدالله بن محمد بن عبد البر بن عاصم، **الاستيعاب فى معرفة الأصحاب**، تحقيق: على محمد البجاوى، ج ١، بيروت: دار الجيل، ١٩٩٢/١٤١٢.
٢٤٦. نيشابورى، فضل بن شاذان، **الإيضاح**، تهران: دانشگاه تهران، ١٣٦٣ ش.

۲۴۷. الهاشمی بالولاء البصری، أبو عبدالله محمد بن سعد بن منیع البغدادی، الطبقات الكبرى، تحقیق: محمد عبد القادر عطا، ج ۵، چاپ اول، بیروت: دار الکتب العلمیة، ۱۴۱۰ ق - ۱۹۹۰ م.
۲۴۸. الیعمری النندلسی، أبو الفتح محمد بن سید الناس، عیون الأثر فی فنون المغازی و الشمائل و السیر، تعلیق: ابراهیم محمد رمضان، ج ۲، بیروت: دارالقلم، ۱۴۱۴/۱۹۹۳.
۲۴۹. یعقوب، المحامی أحمد حسین، مساحة للحوار من أجل الوفاق ومعرفة الحقيقة، ج ۱، بیروت: الغدير، ۱۳۷۶.
۲۵۰. یعقوبی، احمد بن أبی یعقوب بن جعفر بن وهب واضح الكاتب العباسی، تاریخ الیعقوبی، ج ۲، بیروت: دارصادر، بی تا.

۲۵۱. الیوسفی، محمد هادی، موسوعة التاريخ الاسلامی، ج ۵، قم، تهران: مجمع الفکر الاسلامی، ۱۳۸۶.

— مقالات

۲۵۲. جمشیدیها، غلامرضا، محمدرضا روحانی، عبدالرسول، علم الهدی، پروپاگانداي بنی امیه علیه خاندان پیامبر (ﷺ)، فصلنامه علمی پژوهشی شیعه شناسی، سال نهم، شماره ۳۵، ۱۳۹۰.
۲۵۳. گراوند، مجتبی، فرزانه تیموری، پیامدهای انتخاب و روی کار آمدن خلیفه سوم عثمان بن عفان (۲۳ - ۳۵ ه ق) در تاریخ اسلام، فصلنامه علمی تخصصی پارسه، شماره ۲۸، ۱۳۹۶.
۲۵۴. غلامی، عبدالله، نقش فرهنگی و کارکرد بنی امیه در واقعه عاشورای ۶۱ هجری، فصلنامه پژوهشی تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، سال اول، شماره ۳، تابستان ۱۳۹۰.
۲۵۵. فرامرز نسب، رضا، پیامدهای مالیاتها و درآمدهای نامشروع بر اقتصاد عصر اموی، پژوهش نامه تاریخ، سال نهم، شماره ۳۲، ۱۳۹۳.
۲۵۶. کاظمی، مرضیه، بنی امیه و روایات وارده در ذم آن ها، فصلنامه علمی تخصصی فرهنگ پژوهش، شماره ۲۹، ۱۳۹۶.
۲۵۷. معلمی، مصطفی، معاویه و جنگ جمل، ج ۲۰، قم: فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ اسلام، ۱۳۸۳.

۲۵۸. نوربخش، یونس، تحلیل جامعه شناختی از رابطه دین، فرهنگ با اقتصاد_ با تاکید بر اسلام، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، دوره ۷، شماره ۲۸، ۱۳۸۶.

– نشریه

۲۵۹. صالحی، عباس، دو هفته نامه پگاه حوزه، ج ۱۵۴، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، ۱۳۷۶.

۲۶۰. موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، نشریه معرفت، ج ۱۴، ۴۷، قم: آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۷۰.

– سایت های اینترنتی

۲۶۱. پایگاه اطلاع رسانی حوزه نت، www.hawzah.net.

۲۶۲. پایگاه اطلاع رسانی دفتر آیت الله مکارم شیرازی، www.makarem.ir.

۲۶۳. پرتال جامع علوم انسانی، www.ensani.ir.

۲۶۴. دانشنامه اسلامی اهل البیت، www.ahlolbait.com.

۲۶۵. کتابخانه فقاہت، www.lib.eshia.ir.

۲۶۶. کتابخانه فقاہت، بخش اهل سنت، www.lib.efatwa.ir.

– نرم افزارهای نور

۲۶۷. جامع الاحادیث

۲۶۸. حماسه عاشورا

۲۶۹. کلام اسلامی

۲۷۰. نورالسیره